

# 'Carrière, gezin en raad gaan niet samen'

♦ RINEKE VAN HOUTEN Het percentage vrouwen in de gemeenteraden schommelt al jaren rond de 24 procent en steekt schril af tegen dat in de Tweede Kamer. Over de oorzaken en oplossingen verschillen de meningen. Licht het aan de opkomst van de lokale partijen of toch aan het imago van de raad?

Toen de kinderen vijftientig jaar geleden haar zorg wat minder nodig hadden, meldde Joke van Olm zich aan bij de plaatselijke afdeling van de VVD in Hilversum. Ze werd bestuurslid en nam later zitting in de raad. Dit jaar, na de gemeenteraadsverkiezingen, neemt ze afscheid. 'Het is tijd om plaats te maken voor een nieuwe generatie', zo verklaart ze haar beslissing om de politiek te verlaten.

Van Olm (61), die ook vicevoorzitter was van de toenmalige organisatie *Vrouwen in de VVD*, heeft nooit het gevoel gehad dat ze het als vrouw in de politiek extra moeilijk had, op welk front dan ook. Zij had er weliswaar geen baan naast, maar ze kent vrouwen die dat wel hebben. 'Jonge kinderen en een baan naast de poli-

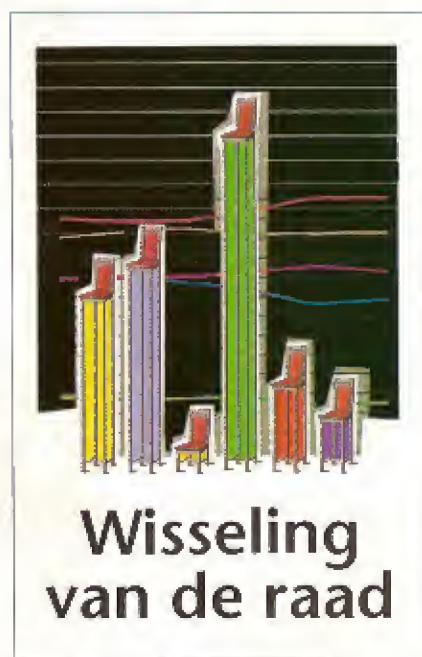
tiek is mogelijk, maar je moet wel willen en de ruimte krijgen van het thuisfront.'

## Mannenbolwerk

Dat relatief weinig vrouwen in de gemeenteraad zitten, verklaart ze voor een deel door het mannenbolwerk dat zich nog steeds manifesteert op de afdelingsvergaderingen: daar waar de besluiten over de verkiezingslijst vallen.

'Vrouwen zijn vaak geen lid van de partij, mannen wel. De bestuurlijke vergaderingen zijn voor vrouwen bovendien niet uitnodigend. Dus worden vrouwen niet zichtbaar.' Remedie zou volgens Van Olm dus onder meer zijn de vergaderingen aantrekkelijker te maken.

Uit wetenschappelijk onderzoek komen meer redenen bovendien voor het gebrek aan vrouwen in de lokale politiek. Zo zijn het "draaideureffect" en de opkomst van lokale politieke partijen belangrijke punten die de stagnatie van vrouwendeelname verklaren', zegt Moni-



## Herindelingen beïnvloeden verhoudingen

De belangrijkste redenen waarom het aandeel vrouwen in de gemeenteraad de laatste jaren niet groeit.

- Het CDA is sterk in veel gemeenten en de lokale CDA-afdelingen selecteren minder vrouwen dan gemiddeld. De meeste Nederlandse gemeenten bevinden zich op het platteland, waar de effecten van de vrouwenbeweging minder aanwezig zijn. Er is altijd een verband geweest tussen de omvang van de gemeente en het percentage vrouwelijke gemeenteraadsleden.
- De toenemende versnippering van partijen. Meer partijen nemen deel aan

de verkiezingen. Het kan zijn dat in één gemeente negen verschillende partijen zeventien zetels bezetten. Veel kleine fracties is een nadelig gegeven voor vrouwen, omdat zij meestal niet bovenaan de lijst staan.

- Herindelingen. In veertig jaar tijd is het aantal gemeenten meer dan gehalveerd. Dat betekent dat ook de lokale partijafdelingen in elkaar opgaan. In dat geval nemen de partijleiders, meestal mannen, de eerste plaatsen in op de kieslijst van de nieuwe partij. Sinds 1990 is de aanhang van lokale partijen sterk gegroeid (bij de vorige

verkiezingen kregen ze 26 procent van de stemmen). Zij hebben vaak een pragmatische benadering: veiligheid in de buurt, drugs, criminaliteit. Lokale partijen hebben geen traditie in extra aandacht voor vrouwen.

- Draaideureffect: relatief veel vrouwen houden het na één periode voor gezien omdat ze de combinatie van gezin, baan en raadslidmaatschap teveel tijd vinden kosten. Hetzelfde argument is voor vrouwen een reden om zich niet kandidaat te stellen.

Uit: *Political Empowerment of Women, The Netherlands and other countries*, Monique Leyenaar, 2004.



que Leyenaar, hoofddocent politicologie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Leyenaar adviseerde in 1992 de Emancipatieraad voor het beleidsplan *Vrouwen in politiek en openbaar bestuur*. In 2004 verscheen van haar hand een studie over politieke participatie van vrouwen in verschillende Europese landen, waaronder Nederland. Uit die studie blijkt dat in 2002 de lokale partijen 26 procent van de stemmen kregen, maar dat slechts twintig procent van de gemeenteraadsleden van die partijen vrouw was, naar verhouding weinig. Ter vergelijking: de SP won twee procent van de stemmen en leverde 34 procent vrouwen.

Leyenaar weet niet waarom de lokale partijen minder vrouwen trekken. 'Vaak zijn lokale partijen opgericht rondom de hardere items, zoals veiligheid. Het zou kunnen dat vrouwen daar minder voeling mee hebben. Ik weet niet hoe je dat zou kunnen veranderen. Er is geen centraal partijorgaan waarop je druk zou kunnen uitoefenen. Je kunt ook geen vrouwen uit die partijen bij elkaar zetten om actie te ondernemen.' Joke van Olm wijst erop dat lokale partijen vaak ontstaan uit onvrede over de gevestigde politieke partijen en mannen elkaar nu eenmaal wat meer ontmoeten bij de Rotary, een sociëteit of sportclub. 'Daar heerst een *old boys network*', weet ze uit de praktijk.

#### Verbaasd

De vereniging voor lokale politieke partijen VPPG reageert verbaasd op de cijfers en argumenten. 'Ik geloof niet dat lokale partijen op dat punt zo slecht scoren', zegt secretaris Adrie Gaasbeek, zelf al sinds 1963 actief in de lokale politiek en bestuurslid voor Gemeentebelang Westerveld. 'In onze eigen fractie is de helft van het aantal zetels bezet door vrouwen.' Hij begrijpt wel waar het probleem zit. 'Vroeger waren mannen eerder geneigd thuis voor de kinderen te zorgen. Dat is minder geworden. En voor vrouwen komt het gezin op de eerste plaats, de baan op de tweede plaats en de politiek op de derde plaats.'

Over het 'draaideureffect' is meer bekend. Leyenaar schat dat tussen de 25 en 30 procent van de verkiesbare plaatsen op de lijsten bezet worden door vrouwen. Dat dat percentage zich niet vertaalt in steeds meer raadszetels, komt doordat een aantal vrouwen (relatief meer vrouwen dan mannen) die al in de raad zitten, na één periode vertrekken. Het belangrijkste argument is tijdgebrek. 'Vrouwen vragen zich vaker af dan mannen: hoeveel tijd kost het en staat daar genoeg tegenover? In de Tweede Kamer zitten meer vrouwen omdat het een fulltime baan is. Dan hoef je niet te kiezen tussen je baan en het Kamerlidmaatschap. In veel gemeenten is het vaak niet eens een halve baan.'

#### Dualisme

Dualisme kan in de ogen van Leyenaar een belangrijk instrument zijn het raadslidmaatschap in elk geval aantrekkelijker te maken: niet meer plannen op details, maar de grote lijnen van beleid volgen en meer tijd buiten de raad besteden. 'Dualisme maakt het in de raad inderdaad leuker', beaamt VPPG-secretaris Gaasbeek. 'Maar vergeet niet dat het dualisme tegelijkertijd veel meer tijd vraagt. Als je dat goed wilt doen, en vrouwen willen dat, dan mis je daarvoor gewoon de tijd als je ook nog een gezin en een baan hebt. Ik heb, kortom, bewondering voor vrouwen die de functie onder deze omstandigheden nog steeds correct kunnen uitvoeren.' Wettelijk opgelegde quota zouden een oplossing zijn, zegt Leyenaar. Ze wijst op Frankrijk, waar sinds 2000 geldt dat de helft van het aantal bestuurders op lokaal niveau vrouw moet zijn. 'Bij de laatste verkiezingen bedroeg het percentage gekozen vrouwen 48. Dus zo'n quotum heeft effect. De smoes dat er niet genoeg vrouwen beschikbaar zouden zijn, gaat niet op. Over zo grote aantallen hebben we het ook weer niet. Maar eerlijk gezegd zie ik een quotum er in Nederland niet van komen. Er is hier een grote afkeer van aantasting van politieke autonomie.'

Ze ziet niet zozeer een rol weggelegd voor de gemeenteraad zelf. 'Ik zou eerder denken aan een burge-

## Raadslidmaatschap gaat niet samen met



Ady Hoitink  
(foto: Jaost Grol)

Ady Hoitink (1968) is, zegt ze zelf, een 'politiek dier', maar houdt het gemeenteraadslidmaatschap voor gezien: op 7 maart staat ze op een veilige, onverkiesbare plaats. Ze nam in september 2004 de plaats in van een vertrekkende collega, dus heeft ze het genoeg van volksvertegenwoordiger maar anderhalf jaar mogen smaken. Dat was genoeg om te constateren dat die functie niet samengaat met 'een flinke baan'. Om het raadslidmaatschap leuk te houden, zou ze er veel meer tijd in willen steken. 'Het overgrote deel van de twintig uur in de week ben ik aan het lezen en vergaderen. Pas daarna komen de signalerende en ontwerpende functie aan bod: de straat op, mensen spreken. Dat is het leukste. Alleen de controlerende rol is mij te eenzijdig.' Ze heeft





Monique Leyenaar, hoofddocent politicologie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen (foto: Frans Ypma/APA)

meester die partijen oproept te denken aan diversiteit. En veel kansen liggen bij de politieke partijen zelf. Uit een dieptestudie naar recrutering en selectie van kandidaten voor het lokale niveau, bleek dat bijvoorbeeld een kweekvijver helpt: een half jaar na de verkiezingen

beginnen met het samenbrengen van mensen, voorlichten en opleiden voor de volgende verkiezingen.' •

Dit is de vierde aflevering van een serie artikelen ter gelegenheid van de gemeenteraadsverkiezingen op 7 maart 2006.

## 'flinke baan'

besloten voor haar baan te kiezen 'omdat ik me daar nog in kan ontwikkelen'. Zwaar weegt bovendien dat ze een kinderwens heeft, wat het leven er niet rustiger op maakt. 'Maar ook voor mannen is een raadslidmaatschap op hoog niveau in combinatie met een carrière niet mogelijk. Als je kiest voor het raadslidmaatschap, zet je het gebruik van een deel van je talenten op een laag pitje. Vooral vrouwen leggen de lat hoog; als je relativerender bent over resultaten, is de combinatie makkelijker.'

De huidige GroenLinks-fractie kent de ideale verhouding van de helft vrouwen en de helft mannen. 'Ik denk dat vrouwen zich er thuis voelen', verklaart Hoitink. Een belangrijke oorzaak dat de (lokale) politiek weinig vrouwen trekt,

ligt volgens haar in de aard van de politiek en de stijl van communiceren die gebruikelijk is. 'Het gaat erom te overtuigen, aan te klagen, te signaleren. Daar horen strijd bare omgangsvormen bij. Een politieke partij zou ook andere talenten moeten waarderen, zoals goed kunnen luisteren en communiceren. Zeker in een tijd dat de burger het vertrouwen in de politiek verliest, zijn dat belangrijke eigenschappen.' Hoitink adviseert bovendien het raadswerk aantrekkelijker te maken, door bijvoorbeeld minder te vergaderen en stadsgesprekken te organiseren zodat bewoners zelf meer betrokken worden bij de politiek.

### Campagne

Als je voor het raadslidmaatschap kiest, kies je niet voor een carrière, beaamt Daniëlle van den Broek, die straks voor de derde termijn in de Utrechtse VVD-fractie gaat. 'En carrière én raad én

gezin kan niet.' 'Maar', stelt ze vast, 'er zijn ook veel mannen die alle zeilen bij moeten zetten.'

De VVD voert geen specifieke actie om meer vrouwen te werven. Talent komt vanzelf bovendrijven, zo luidt de redenering. Van den Broek, ook voorzitter van de vereniging *Raadslid.nu*, denkt wel dat er winst te behalen is met een campagne rondom het imago van het raadslidmaatschap. 'Ik vermoed dat veel vrouwen ervan uitgaan dat de politiek toch niets voor hen is, dat ze het niet kunnen en dat ze er niet thuishoren. Het zou goed zijn als duidelijker werd dat raadsleden mensen zijn zoals jij en ik.'

Ze heeft drie jonge kinderen, geen baan en besteedt pakweg veertig uur per week aan de politiek. 'Natuurlijk heb ik wel eens tijdgebrek en het is wel eens vervelend dat je vaak 's avonds weg moet. Maar ik vind het nog steeds een geweldige functie.' •